

VEILEDER

Løpere og andre tekstiler i kirkerommet

Riksantikvarens veileder for forenklet kirkesaksbehandling
- nr 3

Denne veilederen gjelder for listeførte kirker. Disse er vurdert som spesielt verdifulle og har nasjonal verdi. De skal behandles med like stor respekt som fredete kirker. At biskopen er vedtaksmyndighet for listeførte kirker, er et uttrykk for at kirken selv skal ta sitt kulturminneansvar.

Riksantikvaren er direktorat for kulturminneforvaltning og er faglig rådgiver for Klima- og miljødepartementet i utviklingen av den statlige kulturminnepolitikken. Riksantikvaren har også ansvar for at den statlige kulturminnepolitikken blir gjennomført, og har i denne sammenheng et overordnet faglig ansvar for fylkeskommunenes og Sametingets arbeid med kulturminner, kulturmiljøer og landskap.

Fargen på løpere og benkeputer i Ås hovedkirke er godt tilpasset interiøret.
Foto: Jiri Havran / Riksantikvaren

BAKGRUNN

Kirkene våre rommer mye og variert aktivitet. Samtidig er de blant våre viktigste kulturminner. I tillegg til å være kjente og kjære landemerker i by og bygd bærer de på viktige deler av vår kulturhistorie. De formidler arkitektur- og kunsthistorie, håndverkshistorie, liturgiske historie og samfunnshistorie. Mange av våre mest betydelige arkitekter, byggmestre og kunstnere har satt spor etter seg i kirkene, og store begivenheter – både for den enkelte og for samfunnet – har funnet sted nettopp her. Derfor må vi forvalte kirkene våre med respekt og varsomhet, både ved store og små tiltak, slik at de kulturhistoriske verdiene kan overleveres til kommende generasjoner.

INTENSJONEN MED DENNE VEILEDEREN

Vi ønsker å forenkle saksgangen for enkle tiltak som bare er tilføyelser i kirkerommet. Mange av disse sakene vil kunne avgjøres ved bispekontoret alene ved bruk av denne veilederen.

Dersom retningslinjene følges, kan biskopen fatte vedtak uten å innhente råd fra RA i saker som omfattes av denne veilederen. Det må fremgå av vedtaket at denne veilederen er brukt i saksbehandlingen. Tiltakene skal gjøres mest mulig reversible og etterlate minst mulig spor ved eventuell tilbakeføring.

Kirkebygninger kan ha ulike former for vern

- Fredet etter kulturminneloven - tiltak krever tillatelse fra Riksantikvaren
- Listeført som verneverdig - tiltak krever tillatelse fra biskopen på grunnlag av råd fra Riksantikvaren
- Kirker uten formelt vern - tiltak krever tillatelse fra biskopen

Normal saksgang for tiltak i listeførte kirker

- Fellesrådet sender søknad til biskopen
- Biskopen innhenter uttalelse fra Riksantikvaren
- Biskopen fatter vedtak i saken

Risør kirke. Gulvløperen tar opp farge fra takdekor og resten av interiøret. Det er god avstand fra løper til benkerader. Foto: Jiri Havran / Riksantikvaren

Tekstiler i kirkerommet- retningslinjer

Tekstiler av ulike slag er viktige element i kirkene våre. Med kirketekstiler mener vi for eksempel gulvløpere, løse benkeputer, messehagler, alterduker og antependier.

Tekstiler blir slitt med årene, og fra tid til annen er det behov for å bytte dem ut. Dette er tiltak som ikke innebærer noen form for inngrep verken i selve kirkebygningen eller inventaret. Det innebærer kun endring av løse elementer, og det setter ikke varige spor i kirken. Biskopen kan gjøre vedtak om endring eller utskifting av de fleste kirketekstiler uten å innhente råd fra Riksantikvaren.

Dersom man bytter ut tekstiler som er spesielt gamle eller verdifulle, bør de oppbevares for ettertiden selv om de er slitt. Kulturhistorisk verdi begrunnes ofte i høy alder, men tekstiler laget av en lokal kunstner eller håndverker, har også historisk verdi. I noen grad kan kirketekstiler dessuten gjenspeile generelle moter og trender i samfunnet, og kan på den måten være interessant historisk dokumentasjon for senere generasjoner.

Enkelte fargers symbolske betydning må tas i betraktning ved valg av tekstilfarger. For eksempel skal man verken trække eller sitte på liturgiske farger.

Vi anbefaler at Biskopen vurderer konkrete forslag til farger, kvalitet og utforming framfor å godkjenne tiltaket ut fra generelle bestemmelser.

For kirketekstiler generelt anbefaler vi:

- **Alle tekstiler som anskaffes bør være av høy kvalitet og med lang levetid.**
- **Fargen på gulvløpere og benkeputer bør være godt avstemt med interiøret for øvrig, slik at tekstilene oppleves som en naturlig del av helheten.**
- **De klare liturgiske fargene bør forbeholdes tekstiler for liturgisk bruk.**

For gulvløpere gjelder spesielt:

- **Løper i midtgangen bør ligge i tydelig avstand til benker på hver side så den ikke oppleves som "vegg-til-vegg-teppe".**
- **Ved teppelegging bør man unngå å lage varige spor i gulvet under.**
- **Gulvløper i høyrødt har spesiell symbolbetydning knyttet til det kongelige og frarådes på kirkegulvet.**

Den røde løperen

Rød løper er første gang omtalt av dramatikerens Aiskylos i år 458 f. Kr. i tragedien Agamemnon. Klytaimnestra la ut en rød løper for sin mann Agamemnon da han seierrikt vendte tilbake fra Troja. Agamemnon vegret seg for å gå på den, for han anså seg ikke verdig en slik ære.

Se også Riksantikvarens informasjonsark om oppbevaring av kirketekstiler
www.riksantikvaren.no/Veiledning/Publikasjoner

Sjekkliste for en god søknad

- Begrunnelse for tiltaket
- Beskrivelse av tiltaket, gjerne flere alternative løsninger
- Tydelige fotografier av eksisterende situasjon der tiltaket planlegges
- Illustrasjon av planlagt situasjon
- Beskrivelse av nye elementer, inkl. størrelse
(Kan legges inn i beskrivelsen eller i illustrasjoner)
- Målsatt plantegning der tiltaket er tegnet inn, dersom dette er relevant

